

VERSLAGEN VAN VEREENIGINGEN.

(*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.*)

Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap.

Jaarverslag van den Secretaris, Maart 1917.

M. d. V.!

Twee onzer leden werden ons in het afgelopen jaar door den dood ontnomen. Ons eerelid Geo. Dentz en de heer Scholten. Zij rusten in vrede.

Zes nieuwe leden traden tot ons Genootschap toe, zoodat wij op heden tellen 60 gewone leden, 7 buitengewone leden en 3 eereleden.

Voordrachten werden gehouden door de heeren v. d. Berg, de Groot, Schleurholtz Boerma, Bernard Frank, Bakker, van Loon, Grevers, Hamer, de Vries en William G. Law.

De honderdste vergadering van het Genootschap werd op waardige wijze herdacht.

Moge het nieuwe genootschapsjaar zich kenmerken door dezelfde waardige, opbouwende werkwijze van het afgeloopene. Met dezen wensch, mijne heeren, eindig ik mijn jaarverslag.

De 1e Secretaris,

D. E. DA COSTA.

Overdracht van het Bestuur.

Na heropening der vergadering, zegt de Voorzitter, de Heer van Hasselt, ongeveer het volgende:

Mijne Heeren:

Volgens art. 16 van ons reglement moet de overdracht van het Bestuur plaats hebben in de vergadering, volgende op die waarin het Bestuur wordt gekozen en ik wil mij, hoewel collega Bölg er helaas wegens gezondheidsredenen niet aanwezig kan zijn, aan dien plicht niet onttrekken. Die plicht is mij tevens een voorrecht en een vreugde, want in de afgelopen twee jaar is veel gebeurd wat tot dankbaarheid stemt.

Wanneer ik bij dezen terugblik ook een oogenblik denk aan het-

geen voorgevallen is in de groote maatschappij, wanneer ik mij rekenschap geef van de vreeselijke toestanden, die heerschen buiten onze landpalen, wanneer ik bedenk dat ons land als een nietig klein eilandje gelegen is in een groote, bruisende zee van ellende, dan komt het mij voor als een wonder dat wij, Hollanders, niet gedwongen zijn geworden ons bloed en onze tranen te mengen met die van miljoenen slachtoffers in andere landen. Dat wij totnutoe buiten den wereldoorlog gebleven zijn, zal zeker ons allen tot innige dankbaarheid stemmen.

Zooals uit alle vreeselijks en alle slechts toch ook nog wel vaak iets goeds voorkomt, zoo is dat ook hier het geval geweest. Wij hebben kunnen lezen van het succes, dat bijv. de Jaarbeurs hier in Utrecht deze week heeft gehad en wij gevoelen, dat daarbij als prikkel heeft voorgezeten het besef, dat wij onze nationale kracht zoo veel mogelijk moeten versterken, voor de tijden die ons te wachten staan. Uit het feit, dat mannen uit ons geheele land zijn samengestroomd om mede te werken tot het doen slagen van een dergelijke nationale onderneming, blijkt wel, dat in ons volk en in ons land een verandering heeft plaats gegrepen, een verandering ten goede, die haar invloed zal doen gevoelen in hetgeen onze natie zal presteeren, wanneer de vrede in ons werelddeel zal zijn teruggekeerd.

Ook voor onzen engeren kring van tandheelkundigen is uit het kwade iets goeds voortgekomen. Vroeger was het in ons Genootschap de gewoonte, voor bijna elke vergadering buitenlandsche sprekers uit te noodigen, en, al is het waar dat wij veel leerden van die groote mannen op ons gebied, toch belette die gewoonte wel eens, dat onze eigen leden toonden en lieten hooren, wat zij zelf konden doen en in zich hadden. Een zekere bescheidenheid misschien, een zekere schroom, weerhield hen er van om naast die menschen van buitengewoon naam hun prestaties te stellen. Nu wij, tengevolge van den oorlog, niet in staat waren, die buitenlanders te inviteeren, maar verplicht, op onze eigen krachten te drijven, had men misschien kunnen vreezen dat onze programma's daaronder zouden lijden. Gelukkig is die vrees geheel en al beschaamd. Haast had ik gezegd: het tegendeel is waar. Wanneer wij de lijst nagaan van de sprekers, die in de laatste twee jaren ons hebben verrijkt en verblijd met hetgeen zij te geven hadden, dan is het werkelijk een kranige prestatie geweest. Ik zal hier niet allen afzonderlijk gaan opnoemen, of dank zeggen, of roemen voor hetgeen zij gedaan hebben; ieder van hen had, hetzij op theoretisch wetenschappelijk, hetzij op practisch gebied, iets waarvoor wij dankbaar mochten zijn en wat maakte, dat wij bijna altijd, van een vergadering huiswaarts keerende, konden verklaren: het was een goede vergadering, ik heb er werkelijk wat opgestoken, en de dagen die ik er heb doorgebracht zijn niet verloren geweest.

Laat ik toch één groep van menschen, die ons altijd zoo bereidwillig gesteund hebben, even herdenken; ik bedoel, de lectoren, werkzaam aan het Tandheelkundig Instituut. Die mannen, die uit den aard van hun bezigheden meer in de gelegenheid zijn, datgene te ontwikkelen en uit te werken, wat voor ons allen van zoo groot belang is, hebben altijd met gulle hand medegedeeld van hetgeen zij in hun schatkameren opzamelden en wij kunnen hun daarvoor niet genoeg dankbaar zijn. (*Applaus*).

Ook mogen wij wel in het bijzonder een woord van dank spreken aan den directeur van het Instituut, die altijd even welwillend de gastvrijheid van zijn Instituut aan ons Genootschap schonk en die ons daardoor in staat stelde, de lezingen in een passende omgeving te doen houden. (*Applaus*).

De vergaderingen, die alle hier in Utrecht gehouden zijn, hebben ons wetenschap gebracht, hebben ons practijk gebracht, ja, er is één vergadering geweest, die naast den ernst der dingen ons ook gebracht heeft de vreugde van een feestelijk samenzijn. Ik doel hier op de 100ste vergadering, waarvan de herinnering bij U allen nog versch in het geheugen zal liggen. Wij hebben dien avond in vrolijkheid en met aangename kout, bij een gezellig souper doorgebracht, zonder eenigen wanklank, en aldus is die vergadering geworden een mijlpaal in de geschiedenis van ons Genootschap.

Thans overgaande tot de meer speciale opdracht, die ik heb te vervullen, n. l. het overdragen van het Bestuur, begin ik met een woord van afscheid tot hem, die zoo vele jaren — ik weet eigenlijk niet precies hoeveel, ik geloof, wel vijftien jaar — lid van het Bestuur is geweest, in verschillende functies. Ik bedoel collega C o e b e r g h. Bij mijn optreden als Voorzitter heb ik collega C o e b e r g h reeds eenige woorden van afscheid mogen toevoegen, toen hij den voorzittersstoel verliet om een andere functie in het Bestuur te aanvaarden en ik zou in herhaling vervallen, wanneer ik nu in denzelfden geest tot hem wilde spreken. Toch is er een verschil tusschen toen en nu. Toen wisten wij, dat wij hem behielden in het Bestuur, dat wij steeds konden rekenen op zijn voorlichting, op zijn helder oordeel, dat wij een wissel mochten trekken op zijn kennis van de geschiedenis en van de tradities van het Genootschap; thans is hij uit het Bestuur getreden, om redenen, die wij moeten eerbiedigen. Ik kan slechts den wensch uitspreken, dat dit, zijn ambteloos bestaan, niet al te lang moge duren en dat in de toekomst weer de tijd moge aanbreken, dat hij zijn zoo zeer gewaardeerde krachten aan den bloei van het Genootschap zal wijden. (*Applaus*).

Thans zou ik moeten komen tot de begroeting van den nieuwen Voorzitter, collega B ö l g e r, die helaas, zooals ik reeds mededeelde, om gezondheidsredenen hier niet aanwezig kan zijn; maar, waar de

stenograaf zoo ijverig mijn woorden zit op te teekenen vertrouw ik, dat collega B ö l g e r nog zal lezen wat ik thans ga zeggen, en wat toch ook niet alleen tot hem gericht is, maar tot U allen.

Wij hebben collega B ö l g e r reeds zoo lange jaren leeren kennen. Hij is voor ons niet — zooals ik indertijd bij mijn verkiezing voor U was — een nieuw mensch, iemand, van wien men nog niet weet wat er in zijn nieuwe functie van hem mag worden verwacht. Wij kennen hem reeds zoo vele jaren als een ijverig, uitstekend secretaris. Het blijk van sympathie, dat hem indertijd zoo algemeen en zoo van ganscher harte bij zijn aftreden als secretaris werd aangeboden, is zeker een bewijs hoe zeer wij hem allen waardeerden in die functie; en niet alleen in die functie, maar ook als mensch. Dat wij dus thans de taak van Voorzitter van ons Genootschap met algemeene stemmen in zijn handen hebben gelegd, beteekent, dat ons vertrouwen in hem, in die paar jaar welke hij zich had teruggetrokken, zeker niet is verminderd en wij er vast op rekenen, dat de hand waaraan wij thans den voorzittershamer toevertrouwen, op een krachtige en flinke wijze de leiding van ons Genootschap zal voeren. Het stemt mij tot vreugde en tot dankbaarheid, dat collega B ö l g e r die taak wel heeft willen aanvaarden. Ik weet, er waren omstandigheden van physieken en van huishoudelijken aard, die hem deden aarzelen, maar zijn liefde voor het Genootschap behield de overhand en wij mogen niet anders dan dankbaar zijn, dat hij ter wille van het Genootschap dezen stap heeft willen doen.

En thans, Mijne Heeren, is dus het oogenblik gekomen waarop ik officieel als Voorzitter moet aftreden en al mag ik dezen dag het voorrecht hebben, in mijn qualiteit van vice-voorzitter de vergadering nog verder te presideeren, toch wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om nog meer in 't algemeen eenige woorden van dank te spreken.

Dank in de eerste plaats aan mijn mede bestuursleden, die door de uiterst aangename wijze van samenwerking, door de prettige manier, waarop in de bestuursvergaderingen de zaken werden behandeld, mij den plicht van voorbereiding van de groote vergaderingen zoo zeer vergemakkelijkten. Ik moet zeggen, dat het mij werkelijk genoeg doet, dat ik nog gedurende eenigen tijd deel zal mogen blijven uitmaken van dat Bestuur, dat ik nog zal mogen blijven verkeerden in dien kleinen kring van collega's, met wie ik zoo vriendschappelijk mocht samenwerken.

In de tweede plaats een woord van dank tot de leden in het algemeen. Minister C o r t v a n d e r L i n d e n heeft indertijd eens in de Tweede Kamer gezegd, dat er in het leven van een Minister slechts twee aangename momenten waren: het eerste, wanneer hij de portefeuille aanvaardde, het tweede, wanneer hij de portefeuille weer neerlegde. Ik zou dat woord, mutatis mutandis, aldus willen

toepassen op de functie, die ik hier gedurende twee jaren heb mogen bekleeden: Er zijn in mijn leven als Voorzitter van dit Genootschap twee onaangename momenten geweest; het eerste was, toen ik het voorzitterschap aanvaardde, het tweede, thans, nu ik het voorzitterschap moet neerleggen.

Sommigen Uwer, Mijne Heeren, zullen zich herinneren met hoeveel zorg, met hoeveel angst en beven ik een zoo verantwoordelijke taak, die, hoe eervol zij ook moge zijn, mij als het ware op de schouders werd gedrongen, heb aanvaard. Wie zich een oogenblik wil indenken in de moeilijkheden, veroorzaakt door een fysiek gebrek als het mij gegeven is, te dragen, zal dat beseffen. En toch, Mijne Heeren, niet-tegenstaande dat, is het met een zeker gevoel van zelfvoldoening dat ik kan terugzien op de afgeloopen twee jaren, een zelfvoldoening — noemt het trots, zoo gij wilt — die evenwel zeer zeker gemengd is met een groote mate van bescheidenheid, en vooral van erkentelijkheid. Want ik weet en ik voel, dat het mij nooit gelukt zou zijn, te doen wat van mij verwacht werd en wat ik zelf zoo graag zou willen, zonder de medewerking, zonder de bereidwilligheid, zonder den steun, in één woord, zonder de tegemoetkomende wijze, waarop de leden zich gedroegen in hun verhouding en in hun optreden tegenover den Voorzitter. Geloof mij, Mijne Heeren, voordat ik den vollen omvang van de taak besepte en als het ware had getoetst aan de werkelijkheid, in hoeverre ik aan de eischen zou kunnen voldoen, heeft het gewicht van mijn functie mij wel eens benauwd, maar dan was steeds mijn grootste belooning voor die zorg, voor dat gevoel van verantwoordelijkheid, de goede gang van zaken in onze Vereeniging. Wanneer dan na afloop van een vergadering eens iemand — van nature misschien eerder geneigd tot critiseeren dan tot loven — naar mij toekwam, mij de hand drukte en zeide, dat het een goede vergadering geweest was, of wanneer ik na eenige dagen een briefje mocht ontvangen, waarin ook enkele waardeerende woorden omtrent de leiding van de vergadering voorkwamen, dan was ik ruimschoots beloond en dan voelde ik weer opnieuw in mij geprikkeld de lust en de toewijding om te trachten, het beste wat in mij was aan het Genootschap te geven.

Mijne Heeren! Dat alles heeft mijn taak zeer verlicht en ik ben U allen daarvoor dankbaar, met groote erkentelijkheid. Wanneer ik dus thans nog deze Vergadering verder zal mogen voorzitten in mijn qualiteit van vice-voorzitter, dan wil ik toch afscheid nemen van mijn functie als Voorzitter met dit laatste woord van groote erkentelijkheid en van oprechten dank aan U allen.

Ik heb gezegd. (*Luid applaus*).

Voordracht van den Heer J. A. W. van Loon.

„Demonstratie van eenige bijzonderheden”.

M. de Voorzitter, M.H.!

De eerste demonstratie betreft twee groote kaaksequesters, welke verwijderd zijn bij een patiënt met osteomyelitis van de linker helft der onderkaak en die ik u hier vertoon. Een der sequesters omvat den processus alveolaris, waarin nog een drietal kiezen aanwezig zijn, terwijl de andere sequester uit de buccale lamel van den angulus mandibulae bestaat. Niettegenstaande het afstooten van deze groote sequesters is er nog geen spontaanfractuur opgetreden.

Naar aanleiding van dit geval wil ik een geval van zeer ernstige osteomyelitis bij een kind van zes jaar, bespreken, waar in aansluiting aan eene pulpa-aandoening van den tweeden melkmolaar, het grootste gedeelte der rechter onderkaak necrotisch is geworden. De melktanden liggen los in de kaak, de kiemen der vervangtanden zijn voor het grootste gedeelte vernietigd, een groote kaaksequester ligt eveneens los, terwijl alleen de onderrand der kaak als dun beenspalkje nog aanwezig is. Treedt in een dergelijk geval spontaanfractuur op, dan staat de tandarts voor een zeer lastig geval. Van de drie rubrieken fracturen, de fracturen in oorlogstijd, de fracturen in vreedstijd en de fracturen bij kinderen, zijn naar mijn meening de laatste wel de lastigste om te behandelen, vooral op een leeftijd van zes jaar, wanneer de eerste blijvende molaren nog niet zijn doorgebroken. In deze gevallen van osteomyelitis met groote losliggende sequester moet men er wel op bedacht zijn, dat men bij het palpeeren der kaak, het gevoel en het gehoor van crepitatie, dat ontstaat door het verschuiven der sequester tegenover het overige been, niet aanziet voor een fractuursymptoom.

De chirurg vraagt in deze gevallen van den tandarts het plaatsen van een extensieverband, om daarmee de dislocatie van de gezonde helft der onderkaak tegen te gaan. Daar de eerste blijvende molaar op de zieke zijde nog niet is doorgebroken, komt een intraoraal intramaxillair verband op de onderkaak niet in aanmerking, daar het verankeringspunt op de zieke zijde ontbreekt. Het verbinden der gezonde helft der onderkaak aan de gelijknamige bovenkaakshelft door middel van intermaxillaire ligaturen, is met het oog op de osteomyelitis met haar sterke pusafscheiding niet aan te raden. Het aanbrengen van een scheef vlak op de gezonde helft van de onderkaak kan overwogen worden, maar is bij een kind nogal bezwaarlijk, vooral bij het openen van de mond; hiermede gelijk staat het aanbrengen van intermaxillaire elastieken, gespannen van buccaal boven naar linguaal onder. Het best is echter zijn toevlucht te nemen tot een extraoraal verband en bijvoorbeeld een gipskap op het hoofd aan te

brengeu, waarin men een metalen staaf bevestigt, die voor de ooren loodrecht naar onder verloopt, dan even onder het niveau van de mondspleet rechthoekig wordt omgebogen en zoodoende op gelijke hoogte met de tandenrij der onderkaak komt te liggen. Aan deze staaf, waarop eenige doortjes gesoldeerd worden, kan nu de gezonde helft der onderkaak met ligaturen of elastieken bevestigd worden.

De volgende demonstratie betreft twee gevallen van onderkaakfractuur, beide bij militairen tengevolge van een trap van een paard.

Bij den eersten soldaat, dien ik u zal laten zien, is de onderkaak in vier stukken gefractureerd; het eerste breukstuk (1) omvat de linker helft der kaak, doordat een fractuurlijn verloopt tusschen den linker I_2 en linker I_1 en de geheele kaak doorloopt; het tweede breukstuk (2) omvat de rechter kaakhelft, doordat een fractuurlijn verloopt tusschen den rechter C en den rechter I_2 en schuin van bovenachter naar voren-onder loopt tot door den onderrand der kaak. Het breukstuk tusschen deze twee stukken gelegen, is wederom in twee deelen gescheiden door een horizontaal verloopende fractuurlijn ter hoogte van de apices der fronttanden, die de beide eerstgenoemde breuklijnen verbindt; zoodoende omvat het bovenste breukstuk (3) den processus alveolaris met drie incisivi, terwijl het onderste breukstuk (4) uit de basis van het frontgedeelte der kaak bestaat. Op de Röntgenfoto, die Dr. A. v. d. M i n n e van het militair hospitaal vervaardigd heeft, kunt u hier het verloop der fractuurlijnen duidelijk zien. De fractuur was gecompliceerd door een groote scheurwond door de onderlip bij den rechter mondhoek. Helaas behoort deze patiënt tot de verwaarloosde gevallen, hij heeft drie weken na het trauma in een ziekenhuis in een groote stad gelegen, zonder dat er iets aan de laesie der weeke deelen of aan de fractuur zelf gedaan is of de hulp van een tandarts is ingeroepen. U zult zien, dat het liprood bij de scheurwond niet behoorlijk bij elkaar gebracht is, maar dat het liprood van de omgekrulde lip vastgegroeid is aan de uitwendige huid, hetgeen het gelaat zeer ontsiert. De dislocatie van het breukstuk 3 was sterk naar linguaal onder invloed van de inwerking van het trauma zelf tot stand gekomen, terwijl het breukstuk 2 eveneens ongeveer anderhalve vinger breed naar linguaal gedислоceerd was. Ook voor deze dislocaties was geen tandheelkundige hulp ingeroepen, een feit, waarover ik mij telkens weer in hooge mate verbaas en waarvan ik de reden niet kan bevroeden. Het is te betreuren, dat deze toestanden, want zij zijn niet zelden, voorkomen. Na drie weken werd de man overgebracht naar het militair hospitaal alhier, waar men steeds direct de tandheelkundige hulp inroepet en volkomen samenwerking bestaat. Daar er reeds een beginnende

consolidatie was ging de repositie lastig en hebben wij daarom gebruik gemaakt van het verband van Schellhorn, om hierdoor eene langzame repositie te verkrijgen. In breukstuk 1 werden gebandeerd M_1 en C, deze twee banden werden linguaal met een staaf verbonden, terwijl eveneens buccaal op deze twee banden een stevige staaf gesoldeerd werd, die doorliep langs de fronttanden tot den rechter C en daar vrij eindigde. Op het breukstuk 2 werden eveneens de M_1 en de C gebandeerd, deze banden daarna met een linguale staaf verbonden en ook hier op de buccale zijde een staaf aangebracht, die langs de fronttanden doorliep tot aan den C links en daar vrij eindigde. De vrij uitlopende einden der beide staven van het apparaat komen in het front precies boven elkaar te liggen. Op de bovenste liggende staaf worden dorentjes opgesoldeerd, die naar boven gericht zijn, terwijl de dorentjes op de onderste staaf naar beneden gericht zijn. Indien men nu tusschen de dorentjes der beide staven, terwijl de linker staaf boven ligt elastieken spant, welke van rechts boven naar links onder loopen, dan worden de breukstukken uit elkander getrokken en de dislocatie langzamerhand opgeheven. Het is dezelfde methode, welke in de orthodontie gebruikt wordt om mediaanverschuivingen te corrigeren, zoowel als deze het gevolg zijn van verschuivingen der tanden ten opzichte van de kaak, als door verschuivingen der kaak zelf in het gewricht. De sterkte der elastieken regelt men naar het verloop van het geval. Men kan ook zijde of metaalligaturen op dezelfde wijze spannen en deze dagelijks naspannen tot de breuk gereponeerd is. Na de repositie wordt het apparaat retentieapparaat voor fixatie.

De breukstukken 3 en 4 zijn manueel naar voren gebracht en toen geligeerd aan de staven, die voor langs de incisivi loopen. Men had dit stuk eerst willen reseceeren, maar ik heb het willen behouden, ook al om te zien, hoever de natuur bij dit genezingsproces gaat; meestal ziet men de meest losse stukken nog vast groeien, zoodat ik steeds zoo conservatief mogelijk ben, alleen stukken, die geheel van periost ontbloot zijn offer ik op. Het breukstuk consolideert meestal wel, maar de tanden zijn dikwijls verloren, omdat de apices in de fractuurlijn staan en men meestal sterke resorptie dezer apices ziet, waarom het later toch noodzakelijk is de elementen te extraheeren. In het begin der behandeling zijn zij echter een goed aangrijpingspunt voor ligaturen. Al is de occlusie niet geheel normaal, U ziet toch, dat er van dit verwaarloosde geval nog veel terecht is gekomen. De patiënt zelf heeft het gevoel, alsof alles weer staat zooals het vroeger was en dat is een bevredigend teeken.

Bij den tweeden patiënt heeft de trap van het paard schuin de linker zijvlakke der onderkaak getroffen en is een fractuurlijn op-

getreden, die juist tusschen den P_2 en den M_1 doorgaat, zooals u op de Röntgenfoto kunt zien. Het kleine breukstuk, waarin de M_1 en de M_2 staan was sterk naar linguaal gedислоceerd, niet door spiertractie maar door het inwerkend geweld zelf, zoodat het dwars in de mond lag. De arteria alveolaris inferior was bij deze dislocatie geheel doorgescheurd met het gevolg een groote arterieele bloeding; het bindweefsel was tot aan de borst opgespoten met bloed, de spanning der omgevende deelen had de bloeding zelf tot staan gebracht. Ook de zenuw was gelaedeerd met gevolg anaesthesie van een gedeelte der onderlip en van het tandvleesch (bij gesloten oogen laat men den patiënt tellen, hoeveel malen men hem aanraakt b.v. met een fijn penseeltje en omgrent zodoende het gebied, dat anaesthetisch is). Daar de fractuurlijn schuin verliep hadden de breukstukken scherpe punten, die met elkaar verhaakt waren zoodat repositie door de groote pijnlijkheid niet mogelijk was. Er werd dan ook met Dr. de Groot afgesproken de repositie onder narcose te doen. Eerst moest dus een apparaat geconstrueerd worden. Daar ik liefst de breukstukken der onderkaak niet intermaxillair aan de bovenkaak bevestig, omdat deze toestand van gesloten mond gedurende een viertal weken voor een overigens gezonden patiënt bijna niet te dragen is, moest er een intramaxillair verband op de onderkaak gemaakt worden, dat de repositie mogelijk maakte en daarna als retentie apparaat dienst kon doen. Op het groote breukstuk werden de linker C en de P_2 gebandeerd en buccaal daarlangs een staaf gesoldeerd, die ik naar achteren liet doorloopen buccaal langs M_1 en M_2 . In het kleine breukstuk werd de M_1 gebandeerd en op dezen band mesio Buccaal en distobuccaal een klein oogje gesoldeerd. Wanneer nu voor de narcose deze band op het kleine breukstuk en tevens het apparaat op het groote breukstuk aangebracht werden dan kon men door ligaturen door de oogjes te halen onder narcose het kleine breukstuk los trekken en naar buccaal bewegen, tot het op zijn plaats was en daarna de ligaturen vastbinden aan de staaf, die doorliep vanaf het groote breukstuk; de breukstukken waren dan tevens volkomen geïmmobiliseerd. Om den M_1 bij deze trekking naar buccaal niet over te belasten werd aan de linguale zijde van dezen molaarband een staafje gesoldeerd, dat linguaal van den P_2 en den M_2 liep, zoodat als het kleine breukstuk op zijn plaats was de P_2 , de M_1 en de M_2 den druk samen dragen. Ik was uitgegaan van het idee, dat de repositie onder narcose volkomen zou gelukken en had dus eerst alle banden op de breukstukken aangebracht, die voor het boven beschreven apparaat noodig waren. Daarna werd afdruk genomen van de breukstukken der onderkaak elk afzonderlijk en van de bovenkaak met de bandjes op hun plaats. De modellen der breukstukken der onderkaak werden tegen het model van de intacte bovenkaak ge-

plaatst, zoodat de occlusie normaal was, de beide breukstukken der onderkaak in dezen stand aan elkaar bevestigd en op dit model het geheele apparaat verder afgewerkt.

Over dit afdruknemen bij gewonde kaken wil ik nog eenige raadgevingen laten hooren. Het afdruk nemen geschiedt steeds met gips en nooit met compositiemassa, daar deze niet te vertrouwen zijn. Gebruik ook voor de bovenkaak altijd een onderlepel, waarvan de randen afgeknipt zijn en niet hooger dan 3 m.M. zijn; er is immers niets anders noodig dan een afdruk der kronen. Moeten de breukstukken van een kaak afzonderlijk genomen worden, dan vervaardig ik uit een wasplaatje een klein gootje, dat precies over het aantal tanden of kiezen past, dat in het breukstuk zit (men modelleert dit over een willekeurig model). Kleef dit waslepeltje aan een houten staafje en wij hebben een klein lepeltje, dat uitstekend geschikt is om bij het afdruk nemen den patiënt nimmer pijn te doen; men krijgt den afdruk zoo uitsluitend beperkt tot de kronen en behoeft niet bang te zijn, dat de gips onder ondersnijdingen loopt en bij het verwijderen last en pijn veroorzaakt. Bovendien is het afdruk nemen zoo zeer overzichtelijk.

Bij het opdrukken der banden neme men zich vooral in acht, dit niet te doen met onbeschermden vingertoppen, daar de scherpe banden zeer diep insnijden; men legge daarom eerst op den band een stukje onge vulcaniseerde rubber.

Bij het opmaken van een behandelingsplan voor een kaactractuur heb ik altijd de gewoonte om twee plannen te maken, voor het geval een mislukken mocht. Indien dit tijdens de operatie gebeurt en men heeft er niet op gerekend, dan is dit altijd zeer onaangenaam. In dit geval heb ik daarom ook op de bovenkaak twee bandjes aangebracht, op den C en op den M₁ en deze voorzien van buccale haakjes, om in geval van nood de breukstukken der onderkaak afzonderlijk aan de bovenkaak te kunnen ligeeren.

Toen alle banden met cement een dag voor de narcose opgezet waren, behalve het apparaat op het kleine breukstuk, hetgeen niet kon omdat dit stuk dwars door de mond stond en de staaf van het apparaat dus de tong zou laedeeren, kreeg de man plotseling een angina tonsillaris met koorts, zoodat wij van de narcose moesten afzien. Dat duurde vier dagen en toen heeft de patiënt op een nacht midden in zijn slaap de fractuur, die wij niet konden reponeeren zelf gereponeerd, hoe weet hij zelf niet maar waarschijnlijk met zijn tong. Het kleine breukstuk was tenminste volkomen mobiel. Hij kreeg echter spoedig hierop een sterke acute periostitis bij de fractuurlijn. Daar niets zoo slecht voor een breuk is, dan dat de breukstukken

mobiel zijn, hebben wij direct ook het apparaat op het kleine breukstuk gezet en de breuk gereponeerd, nadat eerst het apparaat op het groote breukstuk afgenomen was en wederom los op zijn plaats gebracht was.

In den goed gereponeerden stand is toen wederom afdruk genomen van de geheele linker helft der onderkaak met de beide apparaten; de apparaten werden daarna van de kaak afgenomen en in den afdruk gezet. Op het hiervan verkregen model werden de beide apparaten tot een geheel aan elkander gesoldeerd; het apparaat werd nu opgecementeerd en u ziet hier bij den patiënt, dat de occlusie volmaakt hersteld is en dus de breuk volkomen juist gezet is.

De volgende demonstratie betreft twee gevallen van epulis fibromatosa, nu niet bij volwassenen maar bij zeer jonge kinderen, hetgeen niet zoo dikwijls voorkomt. Het eene model vertoont een boonvormige epulis, die bij een jongetje van 9 jaar op de onderkaak zat buccaal van den eersten en tweeden melkmolaar, wier buccale vlakten ingedrukt waren in de epulis. Het oppervlak van de epulis is geheel glad.

Daarentegen ziet U op het tweede model bij een kind van 6 jaar aan de bovenkaak rondom den eersten melkincisief een bloemkoolvormige epulis, zoo groot als een erwt met sterk gelobd oppervlak. In beide gevallen werd de epulis aan haar basis met een zijdeligtatuur omsnoerd en daarna diep weggesneden met opoffering der elementen in de nabijheid. Daar meestal de tumor toch in de alveolus der tand gewoekerd is, zoodat deze losstaat, schijnt mij het opofferen van den tand en het diep wegnemen van den tumor met het mes beter dan de nieuwste methode van A m o e d o. Deze maakt gebruik van wat men ziet gebeuren bij arsenicum applicatie als de vulling niet goed aansluit en necrose van het tandvleesch optreedt. Hij legt nu op de epulis arsenicum, soms op meerdere plaatsen en brengt zoo door necrose den tumor tot verdwijnen. Het schijnt mij niet wel mogelijk, de werking van het arsenicum binnen bepaalde grenzen te houden, zoodat ik deze methode als algemeene therapie niet zou durven navolgen.

Vervolgens wil ik U een gipstableau demonstreren, waaruit duidelijk de groote nadeelen blijken, die bij sommige kinderen ontstaan tengevolge van gewoonten. Het betreft hier nu niet het duimzuigen, naar het vingerzuigen. Sommige kinderen gebruiken daar het liefst den wijsvinger voor en kunnen dezen dan op drieërlei wijzen in den mond brengen.

1°. de wijsvinger wordt met de volair vlakke tegen de buccale vlakke der molaren en praemolaren gelegd en deze worden hierdoor maar binnen gedrukt, zoodat een binnenbeet ontstaat.

2°. de vinger wordt in het front recht in den mond gestoken met de dorsaalvlakte naar het palatum gekeerd, met gevolg een vrijwel symmetrische open beet in het front.

3°. de vinger wordt in het front in den mond gestoken met de volairvlakte naar het palatum gekeerd, zoodat de vinger als een haak om de boven-incisivi geslagen is, zoodat de open beet een onregelmatige gedaante krijgt en wel het meest open is op de zijde, waar de vinger trekt.

Op het tableau ziet men een afdruk van het palatum met den wijsvinger er tegenaan gebracht, zooals de patiënt het in werkelijkheid doet; verder een afdruk van het palatum, waarin duidelijk de druk van den vinger waar te nemen valt; de afdrukken van de beide handen van het patiëntje, waaruit blijkt, dat de vinger, waarop gezogen wordt veel dunner is dan de gelijknamige vinger van de andere hand en zelfs bij de tweede phalanx eene insnoering vertoont op de plaats, waar de lippen en tanden bij het zuigen inwerken. Merkwaardig is, dat waar alle vingers korte en platte nagels vertoonen, de nagel van den vinger, waarop gezogen wordt, lang en bol is door de zuigwerking. Verder ziet men een afdruk van de open beet voor de behandeling en een maand daarna, waarbij als therapie niets anders gedaan is dan het afwennen der gewoonte. Daartoe werden aan het hansopje langere mouwen gezet en deze voor de handjes dichtgenaaid. U ziet welk een groote verbetering reeds tot stand is gebracht, zonder dat er verder iets aan gedaan is. Daar de contractie in de cuspidaatstreek het linguaalwaarts gaan der incisivi door den lipdruk verder tegengaat, is het noodig orthodontisch met een kleine expansie van de cuspidaatstreek te helpen, waardoor alles in orde komt.

Tenslotte wil ik u een tumor uit de groep der odontomen demonstreeren. Zooals u bekend is, zijn verschillende onderzoekers bezig de knobbels van onze tanden en kiezen te verklaren en trachten hierbij deze knobbels af te leiden van de tanden uit het reptiliëngeslacht. Bij deze reptiliënen komen eenige rijen kegelvormige tanden voor, die onderling alterneren en waarvan Bolk de buitenste rij exostichos en de tweede rij endostichos genoemd heeft. Alle rijen, waarvan de elementen, de elementen van den exostichos zullen vervangen, worden exostichale rijen genoemd, zoo de derde, de vijfde, enz., terwijl de vierde, de zesde, enz., endostichale rijen worden, waarvan de elementen de elementen van den endostichos zullen vervangen. Wanneer men nu van de meening is, dat elke knobbel bij den mensch gelijk staat met een kegeltand der reptilia, dan zou dat gecompliceerde element ontstaan zijn door concretescentie van eenige kegeltanden der reptilia. Zooals wij weten, neemt Bolk in zijn dimeertheorie

aan, dat er slechts concretescentie is geweest van twee achter elkaar gelegen kiemen, zoodat er twee kegeltanden der reptilia zouden vertegenwoordigd zijn in onze tandelementen. Als nu elke kegeltand triconodont kan zijn, wat inderdaad reeds bij de reptilia voorkomt dan kan de tand bij den mensch zes knobbels vertoonen. Komen er meer knobbels aan voor, dan moet men in de theorie van B o l k concretescentie aannemen van elementen uit meer dan twee odontostichi, zoodat het element trimeer wordt en dus negen knobbels kan vertoonen. Ten slotte kan in deze theorie de differentiatie nog te hulp worden geroepen, dus knobbels ontstaan, die niet af te leiden zijn van reptilia tanden.

In mijn eigen theorie, welke van die van B o l k verschilt, doordat ik ook concretescentie aanneem van naast elkaar liggende kiemen kan ik een veel hooger aantal knobbels verklaren. Naar mijn meening zijn in iedere tand vier triconodonte odontomeeren aanwezig, zoodat elke tand twaalf knobbels kan vertoonen, afkomstig uit twee odontostichi; komen er meer voor, dan zou ik evenals B o l k een derden odontostichos erbij kunnen nemen en zoo de mogelijkheid openen voor het ontstaan van een element met achttien knobbels. Nu komen er echter zoo nu en dan bij den mensch elementen voor, die een onrustbarend aantal knobbels vertoonen b.v., een kleine honderd. Deze producten spotten met elke theorie; nu kan men deze elementen wel eenvoudig als pathologisch verklaren en er verder geen betekenis aan hechten, maar hiermede ben ik het niet eens, omdat men ze steeds op zeer bepaalde plaatsen aantreft, voornamelijk in de incisief en de praemolaarstreek en hiervoor moet toch een bepaalde reden zijn. Nu komen juist in deze streken dikwijls overtollige elementen voor en kan ik deze te hulp roepen, omdat ik concretescentie van naast elkander gelegen elementen niet uitgesloten acht, maar zelfs al doe ik dat, dan kom ik toch nooit op zulk een groot aantal knobbels als deze producten vertoonen.

In een vorige vergadering heb ik u een patiënt vertoond, die een tumor vertoonde op de bovenkaak ter plaatse van den rechter eersten incisief, terwijl deze zelf ontbrak. De tumor was geheel pijnloos en bedekt met normaal slijmvlies; er werd dus direct verband gezocht tusschen het ontbreken van den incisief en den tumor, en de diagnose odontoom gemaakt. Bij het openbeitelen van den tumor kwam dan ook werkelijk een odontoom te voorschijn of liever een conglomeraat van een groot aantal kegeltandjes, die onregelmatig om elkander geslingerd waren. Prof. L a m e r i s heeft nu dezer dagen een dergelijk geval gehad, waarbij de tumor in de praemolaarstreek zat en waaruit een groot conglomeraat van kegeltandjes kwam, die een kleine honderd in aantal waren; dit hoogst zeldzame product kan ik u hier demonstreeren. Deze tot nu toe onverklaarbare vormsels

zijn wel in staat de gemoedsrust van sommige onderzoekers te verstoren.

Echter heeft Bolk in een zoo juist verschenen verhandeling over de verhouding tusschen het gebit der reptilia, der buideldieren, en der placentaliërs, een meening verkondigd, die naar het mij voorkomt ook deze wonderen kan verklaren. Volgens Bolk kunnen de tanden op tweeërlei wijze ontstaan, zij kunnen namelijk van autonomen of van matricalen oorsprong zijn. Ontstaat een tand autonoom dan vormt de matrix een tand en hiermede verdwijnt de matrix; is de oorsprong daarentegen matricaal, dan vormt de matrix een tand, die zich van deze matrix vrijmaakt en zich verder vormt; na een pauze, die verschillend lang kan duren begint deze matrix een tweede tand te vormen, dan een derde enz. Deze productiviteit der matrix kan gedurende het geheele leven actief blijven, zoodat vele generaties gevormd worden, terwijl in andere gevallen maar eenige generaties geleverd worden. Bij den mensch zou deze matrix volgens de dimeertheorie slechts twee generaties leveren, die zoo snel op elkaar volgen, dat zij direct met elkaar vergroeiën of beter niet van elkaar gescheiden worden. Wanneer deze eigenschap van in het oneindige tanden te kunnen produceeren bij een matrix wederom bovenkomt en men neemt concrescentie aan van naastelkaar liggende matrices, die eveneens deze eigenschap van vermeerderde productiviteit vertoonen, dan zouden dergelijke conglomeraten, als ik u hier vertoond heb wel te verklaren zijn; vandaar dat zij juist voorkomen in streken, waar men anders overtollige tanden aantreft.

Dr. van der Hoeven zal zich herinneren, dat Dr. Kleiweg de Zwaan hem een tandeloozen schedel heeft gezonden, waarbij hij een verschijnsel waarnam, dat hij niet thuis kon brengen en dien hij toen naar mij verwezen heeft. De heer Grevers was zoo vriendelijk voor mij een Röntgenfoto te nemen, die u hier ziet en waaruit duidelijk blijkt, dat wij hier te doen hebben met een conglomeraat van kegeltandjes, dat in den schedel geretineerd is gebleven, ook hier wederom in de incisiefstreek.

Ook Dr. J. P. Backer uit Amsterdam heeft in het Januari-nummer van het Tijdschrift voor Tandheelkunde in fig. 43 een dergelijk odontoom in de linker bovenkaak Röntgenologisch afgebeeld.

Hiermede wil ik mijne demonstraties sluiten.
